

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عقاید خاصه شیعه

کرایش فقه و اصول

درس ۱۵

استاد: حجت الاسلام والمسلمین طبسی

آموزشیار: آقای کارگر

مقدمه:

در ادامه مبحث رجعت و بررسی آن از دیدگاه قرآن و روایات در این درس ، ابتدا روایات دیگری را نقل خواهیم کرد . پس از آن تلاش خواهد شد تا ضمن بررسی آموزه ی رجعت ، از دیدگاه زیارات که به سندهای محکم و صحیح از ائمه ی اطهار (علیه السلام) به ما رسیده است به برخی از ادعیه نیز که دارای سند دقیق هستند پرداخته شود. و در نهایت بحث اجماع و گفتار علما و مفسرین شیعه در خصوص رجعت بیان می گردد.

برخی دیگر از روایات خاصه در مورد رجعت

۱. ابوالصباح کنانی می‌گوید: سؤالات بسیاری را از امام باقر(ع) پرسیدم ولی هر چه می‌خواستم پیرامون رجعت سؤالاتی بکنم گویا مانعی در خود می‌دیدم و از طرح این سؤال خودداری می‌کردم، تا این که امام(ع) به من فرمود: گویا می‌خواهی از رجعت‌ها و کرات « بازگشت‌های مکرر» سؤال کنی؟ عرض کردم: آری، امام فرمود: این (رجعت) مظهري از مظاهر خداست و کسی منکر آن نمی‌شود مگر آن که از گروه قدریه باشد.^۱

۲. برید عجلی می‌گوید: به امام صادق(ع) عرض کردم مرا خبر ده که مراد از اسماعیل در این آیه کیست « و اذکر فی الكتاب اسمعیل انه کان صادق الوعد و کان رسولا نبیا »^۲ آیا مراد از اسماعیل همان فرزند ابراهیم است؟ چنانچه مردم گمان می‌کنند؟

امام(ع) فرمودند: اسماعیل پیش از ابراهیم درگذشت، و ابراهیم حجّت خدا و مأمور تبلیغ و صاحب شریعت بود، پس اگر در همان زمان اسماعیل نیز فرستاده رسول بوده برای چه کسی و چه قومی مأمور تبلیغ بوده؟

عرض کردم: پس مراد از اسماعیل در این آیه کیست؟

فرمود: مراد اسماعیل بن حزقیل(ع) است، خداوند او را برای قومش مبعوث گردانید، ولی او را تکذیب کرده و پس از کشتن، پوست صورتش را کردند!

خداوند از این عمل وحشیانه به غضب آمد، و ملائکه‌ی عذاب به نام سطاظیل را به سوی اسماعیل فرستاد، ملک گفت: ای اسماعیل من ملک عذاب هستم خداوند مرا برای انتقام از قومت فرستاده است تا به هر نحوی اراده کنی قومت را عذاب دهم، ولی اسماعیل گفت: خیر احتیاجی به عذاب نیست. سپس خداوند از طریق وحی از او پرسید: پس چه حاجتی داری؟

اسماعیل عرض کرد: پروردگارا، تو از مردم عهد و پیمان‌هایی گرفتی:

پیمان به خداوندیت؛ و برای محمد به پیامبری؛ و برای جانشینان او به ولایت، و خبردادی خلایق را به آنچه بر حسین(ع) از امت محمد(ص) وارد خواهد شد و به حسین بن علی وعده دادی که او را (پس از شهادت) دوباره به دنیا بازگردانی تا انتقام بگیرد، اینک حاجت من این است (مرا همراه حسین بن علی) دوباره به دنیا بازگردانی تا انتقام بگیرم. پس خداوند نیز این وعده را به اسماعیل داد و همراه حسین بن علی(ع) رجعت خواهد کرد.^۳

۲. روایت شده است که گروهی از فرشتگان برای یاری حسین بن علی(ع) در روز عاشورا از خداوند اذن خواستند، چون خودشان را به آن صحرا رساندند، با بدن قطعه قطعه و خونین سیدالشهداء مواجه شدند و بسیار

^۱ فرقه‌ای که منکر قضا و قدر هستند و هرکسی را در کار خود فاعل مختار می‌دانند و معتقدند که انسان در اعمال و افعال خود آزاد است و می‌تواند هر کاری را به اراده‌ی خود انجام دهد و یا ترک کند، بر خلاف جبریه (مجمع البحرین). بعضی گویند همان معتزله هستند چون کارها را به خود نسبت داده و از خداوند سلب قدرت نموده‌اند، پیامبر درباره‌ی آنان فرموده: قدریه داخل بهشت نمی‌شوند (مجمع البحرین، ج ۳، ص ۴۵۳؛ مختصر البصائر، ص ۷۴، چاپ دارالمفید؛ بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۷۲).

^۲ مریم / ۵۴

^۳ بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۰۵.

دلنگ و غمگین شدند ، و از این که چرا دیر به یاری آن حضرت شتافته‌اند بسیار متأثر شدند، ناگهان از طرف پروردگار ندا رسید که : شما ملازم آن قبر مطهر باشید ، و گریه و زاری سر دهید تا زمانی که حضرتش از قبر بیرون بیاید و رجعت نماید پس در آن وقت او را یاری کنید.

این نمونه‌ای از روایات شریفه‌ای بود که از ائمه‌ی اطهار(ع) پیرامون رجعت به ما رسیده است، ولی چنانکه محقق جزایری در کتاب «شرح تهذیب» تصریح فرموده ، بیش از ۶۰۰ روایت^۱ در این زمینه از پیامبر و ائمه (ع) نقل شده است.

مرحوم حرّ عاملی صاحب کتاب وسایل الشیعه ، در کتاب «ایقاظ الهجعة» بالغ بر ششصد دلیل اعم از آیات و روایات نقل فرموده است.

با این حال جای بسی تعجب است که چگونه عدّه‌ای رجعت را منکر شده‌اند؟ مگر نه این است که هر اعتقادی باید مستند به دلیل قطعی باشد حال آن دلیل نقلی باشد و یا عقلی ، و آیا ششصد روایت و اجماع علما، مفید قطع و یقین نیست؟ و آیا با توجه به تصریح بسیاری از روایات در خصوصیات رجعت، باز هم جایی برای تأویل و توجیه آن آیات باقی می‌ماند؟^۲

رجعت و زیارات

یکی دیگر از ادله‌ی صحّت این عقیده یا لاقلاً از مؤیدات آن زیاراتی است که به سندهای محکم و صحیح از ائمه‌ی اطهار(ع) به ما رسیده است و در آن عباراتی صریحاً به رجعت دلالت دارد.

۱. زیارت جامعه کبیره

این زیارت به نقل موسی بن عبدالله نخعی از امام هادی(ع) رسیده است ، و از زمان آن حضرت تا امروز از مسلّمات نزد شیعه به شمار می‌آید ، در این زیارت می‌خوانیم :

« مؤمن بآیابکم ، مصدّق بر رجعتکم ، منتظر لدولتکم »

یعنی : به رجعت شما ایمان و تصدیق دارم ، و در انتظار حکومت شمایم.

در جای دیگر می‌خوانیم :

« حتی یحیی الله دینه بکم و یردکم فی ایامه و یظهرکم لعدله و یمکنکم فی ارضه »

به امید این که خداوند شریعت خود را به وسیله‌ی شما زنده کند و شما را در ایام الله که همان ایام ظهور دین اوست بازگرداند و برای گسترش عدل ، شما را ظاهر کند و در روی گیتی ، به شما قدرت و عظمت عنایت فرماید ؛

و در فرازی دیگر آمده است :

^۱ علامه طباطبائی می‌فرماید : بیش از پانصد روایت در این زمینه وارد شده است . تفسیر المیزان ، ج ۲ ، ص ۱۰۸.

^۲ ابن ابی‌الدنیا از اهل سنت به رجعت یوشع بن نون و رجعت فرزندان حضرت ایوب و رجعت فردی از بنی‌اسرائیل در زمان موسی و رجعت سام بن نوح و رجعت عزیز و رجعت هزاران نفر در اقوام گذشته، اشاره کرده و جریان آنان را نقل کرده است . مراجعه به این کتاب ، سودمند است : من عاش بعد الموت ؛ تاریخ طبری ، ج ۱ ، ص ۲۸۰ ؛ مختصر تاریخ دمشق ، ج ۱۱ ، ص ۱۷۰ ؛ الکامل فی التاریخ ، ج ۱ ، ص ۱۵۴.

« و جعلنی ممن ... یحشر فی زمرتکم و یکرّ فی رجعتکم و یملک فی دولتکم »^۱

... و از خداوند می‌خواهم که مرا در صف و گروه شما محشور و برانگیزد و در هنگام رجعت نیز بازگردم و در دولت عدل شما صاحب قدرت و عظمت بشوم تا دین خدا را یاری کنم.

از آنجا که در رجعت ، دو دسته باز می‌گردند، مؤمن محض و کافر محض، بنابراین مؤمن در این زیارت، از خداوند طلب می‌کند که در ردیف ائمه(ع) و صف آنان بازگردد تا سعادت‌مند باشد.

و در فرازی دیگر از آن چنین می‌خوانیم :

« و یمکن فی ایامکم و تقرّ عینه عدلاً برؤیتکم »

خداوندا در ایام ظهور ائمه(ع) ، مرا از جمله‌ی مستضعفین و طبقه‌ی زبون و ناتوان قرار ندهد و چشمم را به نور جمال شما رهبران پاک روشن فرماید.

۲. زیارت امام زمان(ع)

« و ان رجعتکم حق لاریب فیها یوم لا ینفع نفسا ایمانها لم تکن آمنت من قبل »^۲.

به تحقیق که بازگشت شما حق است ، و جای هیچ شک و شبهه‌ای نیست، در آن روز ، سودی نمی‌بخشد به انسان‌ها ایمانی که از پیشتر در انسان پدید نیامده باشد ، (یعنی فقط ایمانی که قبلاً از روی اختیار و رغبت نفس کسب کرده بود نه با زور شمشیر به درد او می‌خورد)

۳. زیارت عیدین (فطر و اضحی)

در این زیارت از امام صادق(ع) نقل شده :

« و بیایبکم مؤمن »^۳.

یعنی به رجعت و بازگشت شما ایمان دارم.

۴. زیارت رجبیه

« حتی العود الی حضرتکم و الفوز فی کرّتکم »^۴

یعنی تا زمانی که به حضورتان بازگردم ، و به پیروزی ملاقات شما در زمان رجعت و بازگشت شما نایل گردم. توضیح : از کلمه عود^۵ و کرّ^۶ دو نکته‌ی مهم به دست می‌آوریم ، چون این دو کلمه را در مواردی که یک نقطه‌ی شروعی داشته و سپس به آن بازگردیده شد ، به کار می‌برند.

^۱ الدعاء و الزيارة ، ص ۷۵۶

^۲ این زیارت از ناحیه‌ی مقدسه‌ی امام زمان برای محمد حمیری که از موثقین و افراد مورد اعتماد امام عصر(ع) بوده ارسال شده ، احتجاج طبرسی ، ج ۲ ؛ بحارالانوار ، ج ۵۳ ، ص ۲۳۸ ، ابواب زیارات.

^۳ بحارالانوار ، ج ۲۲ ، ص ۲۰۹ .

^۴ مصباح‌المتجهّد ، ص ۷۵۵ .

^۵ منجد : عاود الرجل ، رجع الی الامر الاول . برای توضیح بیشتر ر . ک : معجم مقاییس اللغة ، ج ۴ ، ص ۱۸۱ .

^۶ کرّ : رجوعک الیه بعد المرّة الاولى : برای اطلاع بیشتر به جلد ۵ همان مدرک رجوع شود .

و از این که کلمه اول در مورد ما و کلمه‌ی دوم در مورد ائمه‌ی اطهار(ع) تعبیر شده نتیجه می‌گیریم که این دو جمله در مقام اثبات رجعت هم برای ما و هم برای ائمه‌ی اطهار(ع) است.

۵. زیارت سوم شعبان

« الممدود بالنصرة يوم الكرة »^۱.

سلام بر حسینی که در روز رجعت مورد امداد پروردگار برای پیروزی است.

۶. زیارت وداع ائمه (ع)

« و مکننی فی دولتکم و أحيانی فی رجعتکم و ملکنی فی أيامکم »^۲

یعنی در دوران حکومت شما به من قدرت دهد و مرا در رجعت شما بازگرداند. و مرا ملک و وقف خدمت به دین خدا قرار دهد.

۷. زیارت اربعین

این زیارت به نقل از صفوان جمال که بسیار موثق است از امام صادق(ع) رسیده :

« و أشهد أني بكم مؤمن و بايايكم موقن »^۳.

گواهی می‌دهم که به شما امامان ایمان و به بازگشت شما یقین دارم.

۸. زیارت قائمیه

« فان توفيتني اللهم قبل ذلك فاجعني يا ربّ ممّن يكرّ في رجعته و يملك في دولته »^۴

پروردگارا چنانچه مرا پیش از رجعت میراندی - اجلم سر رسید - از تو می‌خواهم مرا از کسانی قرار دهی که هنگام رجعت امام زمان باز می‌گردد و در دولت حق او ، وقف بالا بردن کلمه‌ی توحید و خدمت به اسلام می‌گرداند.

و در قسمت دیگر آن می‌خوانیم :

« و أن يجعل لي كرة في ظهورك و رجعة في ايامك لا بلغ من طلعتك مرادي »

از پروردگار خواستارم که در حین ظهورت برایم رجعتی قرار دهد، تا با دیدن رخسارت (ظهورت) به هدف و آرزوی دیرینه‌ی قلبی خود (یاری دین) نایل گردم.

۹. زیارت پیامبر اکرم

این زیارت از امام صادق(ع) نقل گردیده است .

« . . . اني لمن القائلين بفضلكم ، مقرر رجعتكم ، لا انكر لله قدرة و لا ازعم الا ما شاء الله »^۱.

^۱ بحار الانوار ، ج ۵۳ ، ص ۹۴.

^۲ همان .

^۳ همان .

^۴ همان.

در این عبارت مدعای ما همراه با دلیل ذکر گردیده ، و ما نکاتی چند از آن را ذکر می‌کنیم :

۱. شروع جمله با دو تأکید : « إن ، لام .

۲. تصریح به رجعت

۳. اشاره به این که رجعت از امور ممکنه است و قابل انکار نیست، چون لازمه‌ی آن انکار قدرت خداست « لا انکر

لله قدرة »

۴. اشاره به این که : این از جمله خیالات نیست بلکه مورد خواست خداست « و لا ازعم الا ما شاء الله » .

۱۰. زیارت رابعه‌ی امیرالمؤمنین (ع)

این زیارت به نقل صفوان جمال از امام صادق(ع) به ما رسیده است.

«... انی من المؤمنین برجعتکم لا انکر لله قدرة متوقع لدولتکم ، منتظر لرجعتکم ، عامل بامرکم »^۱.

من به رجعت شما ایمان دارم ، و قدرت خدا را منکر نیستم ، و به انتظار دولت شما و بازگشت شما می‌باشم . و به دستورات شما عامل هستم .

در اینجا باز هم می‌بینیم در پی کلمه‌ی رجعت ، سخنی از قدرت خداوند به میان آمد ، شاید برای رفع هرگونه استبعاد باشد.

۱۱. زیارت خامسه‌ی امیرالمؤمنین (ع)

«السلام علیک یا صاحب الکرة و الرجعة ، و إمام الخلق و ولیّ الدعوة ، موقن بایابک ، مؤمن برجعتک ، منتظر لامرک

، مرتقب لدولتک »^۲

سلام بر تو ای صاحب بازگشت و رجعت، و ای پیشوای خلق ، و یاری‌کننده‌ی ندای حق .

من به بازگشت شما یقین دارم ، و منتظر رجعت و حکومت شما می‌باشم.

۱۲. زیارت حضرت ابوالفضل (ع)

این زیارت به نقل ابوحمزه‌ی ثمالی از امام صادق(ع) رسیده است.

« انی بکم و بایابکم من المؤمنین »^۳.

به تحقیق من به شما و رجعت شما ایمان کامل دارم .

این عبارات و نظایر آن که با سندهای صحیح و یا موثق از ائمه(ع) به ما رسیده گواه محکمی بر صحّت رجعت است.

^۱ همان .

^۲ همان ، ج ۲۲ ، ص ۷۰

^۳ همان ، ج ۲ ، ص ۷۳

^۴ همان ، ج ۱۰۱ ، صص ۲۱۸ و ۲۷۷ ؛ مصباح المتهدج ، ص ۶۶۸.

البته بعضی از این عبارات بخشی از مدعای ما را ثابت می‌کند و بعضی دیگر همه‌ی جوانب را در بر می‌گیرد. و ما برای رعایت اختصار به همین مقدار بسنده می‌کنیم، و برای اطلاع بیشتر می‌توانید به کتب مفصل رجوع فرمایید.^۱

فصل پنجم

رجعت و ادعیه

در بسیاری از دعاهایی که با سند صحیح و یا موثق به ما رسیده، عباراتی به چشم می‌خورد که صریحا رجعت را تأیید می‌کنند و از امور مسلم دانسته‌اند:

۱. دعای عهد

«اللهم إن حال بینی و بینة الموت الذی جعلته علی عبادک حتما مقضیا فاخرجنی من قبری»^۲.

پروردگارا! اگر مرگ، همانی که آن را بر همه‌ی بندگان حتمی گردانیدی میان من و ظهور امام زمان(عج) فاصله انداخت، پس مرا از قبرم بیرون بیاور و به دنیا بازگردان. این جمله‌ی شریفه صراحت در رجعت مؤمنین دارد.

۲. دعای حریق

«و ارزقنی نصرهم و اشهدنی آیامهم»^۳.

پروردگارا! یاری نمودن ائمه‌ی طاهرین را روزیم گردان، و روزهای آنان دوران حکومت آنان را به من نشان بده.

۳. دعای دحوالارض (گسترش زمین)

«و ابعثنا فی کرته حتی نکون فی زمانه من اعوانه»^۴

پروردگارا! ما را هنگام رجوع و ظهور امام زمان(عج) برانگیز و زنده گردان، تا از یاورانش باشیم. و همان طوری که پیش از ظهور امام(ع) هدف و راهش را یاری کردیم بعد از ظهور نیز در مسیر او باشیم و او را یاری کنیم.

این جملات نیز دلالت بر رجعت مؤمنین دارد چنانکه جملات قبل نیز بر رجعت ائمه و مؤمنین دلالت داشت.

۴. دعای نماز عید

«و أظهر بهم العدل و زین بطول بقائهم الارض»^۵

پروردگارا! عدالت را به سبب این وجودات مقدسه (ائمه‌ی اطهار) ظاهر و بر سراسر زمین گسترده و زمین را به برکت طول عمرشان زینت بفرما.

^۱ مرحوم والد - قدس الله نفسه الزکیه - در الشیعه و الرجعه، ج ۲، ۵۸ مورد از مجموع زیارات را درج فرموده‌اند.

^۲ بحارالانوار، ج ۱۰۲، ص ۱۱۱ با محدث قمی، مفاتیح الجنان، دعای عهد.

^۳ مصباح‌المتجهج، ص ۲۰۱؛ مصباح کفعمی، ص ۷۸.

^۴ بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۹۹؛ اقبال الاعمال، ج ۲، ص ۲۹.

^۵ بحارالانوار، ج ۹۱، ص ۱۷؛ اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۴۸۵.

نکته‌ی جالبی که می‌توان از این دعا نتیجه گرفت این که: رجعت ائمه‌ی طاهرین را مسلّم و مفروغ عنه دانسته‌اند، در مقام دعا برای طول عمر آنان برآمده است.

۵. صحیفه‌ی سجادیه در دعای روز جمعه واضحی

« و عجل الفرج و الروح و النصره و التمکین و التأیید لهم »^۱

پروردگارا: برای ائمه‌ی طاهرین، راه‌گشایی، آسایش و یاری و قدرت و تأیید را تعجیل بفرما.

۶. دعای روز تولّد امام حسین (ع)

«... والفوز معه فی أوبته»^۲

پروردگارا! مرا در هنگام بازگشت حسین بن علی (ع) یاری کن تا در تبلیغ دین اسلام پیروز گردم.

دهها جمله دیگر نیز از مضامین ادعیه‌ی شریفه به دست می‌آید و دلالت آشکاری بر این عقیده است، که برای اختصار به همین چند جمله اکتفا می‌کنیم.

جای بسی شگفتی است که کسانی بدون مطالعه، زبان تشکیک می‌گشایند، شگفت‌انگیزتر، که بعضی با علم به این نصوص بازهم مخالفت و انکار می‌ورزند!!

آیا این همه آیات و احادیث و فرازهایی از ادعیه و زیارات، رجعت را ثابت نمی‌کند؟

اصولا ضروری بودن این عقیده و یا هر عقیده‌ی دیگری از چه راهی به دست می‌آید؟

آیا باید برای آنان به خط برجسته و خوانا در میان آسمان و زمین بنویسند: «هان ای مردم! رجعت آل محمد (ص) و تشکیل حکومت اسلامی و در هم کوبیدن رژیم‌های طاغوتی از ضروریات مذهب است» تا این که مورد قبول ایشان قرار گیرد؟

البته چنان که قبلا هم اشاره نمودیم، روی سخن ما با کسانی است که به قرآن ایمان دارند و بدون داشتن احادیث از پیامبر و یا ائمه‌ی اطهار (ع) از پیش خود راجع به آیات قرآن اظهار نظر نمی‌کنند و کاملا تسلیم سخنان و اوامر معصومین (ع) هستند.

فصل ششم

اجماع و رجعت

اجماع به هر نحوی که باشد، کاشف از قول امام است، و اگر چنین کاشفیتی به دست آمد، حتما حجّت و لازم الاتّباع است. و خوشبختانه می‌بینیم علمای شیعه در این موضوع ادعای اجماع نموده‌اند:

۱. ابن بابویه قمی^۳

^۱ الصحیفه السجادیة الجامعه، ص ۳۵۱.

^۲ بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۴۷؛ مصباح‌المتجهّد، ج ۲، ص ۸۲۶؛ اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۳۰۳.

^۳ از چهره‌های درخشان تشیع است، ایشان به دعای امام زمان (عج) تولد یافت و در سال ۳۵۵ وارد بغداد شده و مورد توجه خاص امام عصر (عج) قرار گرفت. این بزرگمرد، تألیفات ارزنده‌ای را به جامعه‌ی اسلامی تقدیم داشته، از جمله کتاب شریف «من لا یحضره الفقیه» که یکی از کتب چهارگانه‌ی شیعه و محور فقه جعفری است.

عقیده‌ی ما این است که رجعت حق است (منظور ایشان از این گونه تعبیرات همان اجماع و اتفاق است)

۲. سید مرتضی فرموده :

یکی از ادله اثبات رجعت همان اجماع و اتفاق شیعه است ؛ زیرا آن جمع اختلافی در آن ندارند، و ما هم گفتیم که اجماع شیعه حجت است زیرا که قول امام(ع) را در بر دارد.

۳. حسن بن سلیمان قمی^۱ :

رجعت از مسائلی است که علمای شیعه بر آن اجماع نموده‌اند.

۴. شیخ حر عاملی فرموده : شیعه‌ی اثنا عشریه در این مسأله اتفاق و اجماع نموده‌اند.^۲

فصل هفتم

گفتار علما و مفسرین شیعه

۱. ابن بابویه قمی ، رئیس المحدثین در کتاب اعتقادات می‌فرماید :

اعتقاد ما در رجعت این است که : آن حق است و خداوند در قرآن به آن اشاره فرموده است.^۳

۲. شیخ مفید در کتاب اوائل المقالات فرموده :

خداوند گروهی را با همان قیافه‌های اصلی خود به دنیا باز می‌گرداند ، پس گروهی از آنها را عزیز و گروه دیگر را ذلیل می‌کند و رجوع‌کنندگان به دنیا دو دسته هستند:

کسانی که درجات والایی از ایمان را طی کرده و اعمال نیکشان بسیار بوده و مرتکب گناهان کبیره نشده‌اند، خداوند به چنین اشخاصی دولت حق را پس از رجعت نشان خواهد داد، و آنان را عزت می‌بخشد و هر آنچه را قبلاً آرزو داشته‌اند عطا خواهد نمود.

کسانی که غرق در فساد و همیشه در مقام مخالفت با اهل حق بوده‌اند، و به اولیای خدا آزار می‌رسانند، خداوند مظلوم را هنگام رجعت بر این گروه ظالم مسلط می‌نماید و یاری می‌دهد.^۴

۳. سیدمرتضی علم الهدی (ره) ، در پاسخ سؤالاتی که از « ری » فرستاده شده بود می‌فرماید :

بدان عقیده امامیه بر این است که خداوند گروهی را در زمان ظهور حضرت مهدی به دنیا باز می‌گرداند و ...^۵

^۱ از علمای بزرگ اسلامی و شاگرد شهید اول بوده ، از جمله آثار گرانبهای ایشان : کتاب « مختصر بصائر الدرجات » است.

^۲ برای اطلاع بیشتر به ج الشیعة والرجعه ، ج ۲ ، از ص ۲۴۳ تا ۲۹۸ رجوع شود ، این کتاب توسط حجت‌الاسلام و المسلمین آقای میرشاه ولد ملایری ترجمه شده است.

^۳ اعتقادات صدوق ، الشیعه و الرجعه ، ج ۲

^۴ اوایل المقالات ، ص ۵۰.

^۵ الشیعه و الرجعه ، ص ۲۸۰.

چکیده :

۱. بیش از ششصد روایت از معصومین درباره رجعت نقل شده است.
۲. از زیارات قطعی السند که دلالت بر رجعت دارند ، می توان به این نمونه ها اشاره نمود : زیارت جامعه کبیره ، زیارت امام زمان (عج) زیارت عید فطر و قربان زیارت رجبیه ، زیارت پیامبر اکرم (ص)، زیارت امیر المومنین (ع) و ...
۳. از دعاهای صحیح السند که بر رجعت دلالت می کنند ، می توان این موارد را بر شمرد : دعای عهد ، دعای دحوالارض ، دعای روز جمعه و عید قربان ، دعای روز تولد امام حسین (ع) و ...
۴. از آنجا که اجماع کاشف از قول معصوم است ، حجت و لازم الاتباع است.
۵. علما و بزرگانی چون : ابن بابویه قمی ، سید مرتضی ، شیخ حرعاملی و حسن بن سلیمان قمی ، رجعت را مورد اجماع علمای شیعه دانسته اند.